

– Å skrive dikt er en nødvendighet

Et møte med Aslaug Berli

”Våren / brest i små / eksplosive smell / og eg føder fram / orda mine // Ei fuglemor / krinsar / om sitt reir / våren / er flytt inn i mitt hjarte.”

– Vil du vite noe om meg kan du bare lese dikta mine.

■ BERIT JUNGE HENRIKSEN

Det fikk jeg til svar da jeg spurte Aslaug Berli om å få skrive litt om henne.

– Jeg liker ikke å stikke meg fram, la hun til.

Jeg har brukt nærmere 40 dikt av Aslaug Sigrun Berli i spalten ”Åmli dikt” i ÅmliAvisa, som gikk gjennom nær tre år. Disse dikta har bergtatt meg og gjort meg nysgjerrig på mennesket og kunstneren Aslaug Berli. Vi hadde skrevet mye brev til hverandre, og jeg hadde fått mange dikt, men vi hadde aldri truffet hverandre. Jeg var spent for jeg skulle møte henne. Men da jeg møtte det klare, blå, direkte blikket der smilet lå på lur, slappet jeg av. Praten kom lett i gang. Vi kom naturlig inn på dikta i ÅmliAvisa.

– Jeg er veldig glad for å se dikta mine på trykk. Får du inntrykk av om noen liker dem? spør hun.

–Jeg har fått tilbakemeldinger som tyder på det, ja, svarer jeg.

Barndom og oppvekst

Den 7. januar 2012 feiret hun 90 årsdagen sin i Åmli.

–Men jeg ble født langt fra Sørlandet, sier hun.

Det var i Lisleby, et tettsted i den lille, fattige sagbruks- og arbeiderkommunen Glemmen ved Fredrikstad. Der bodde hun hos sin farfar med familie. På kvisten der hun jeg hentet fram av jordmor Hanna.

– Jeg var tvilling, men tvillingbroren min var død ved fødselen. Jeg hadde da en ett år gammel eldre bror, forteller hun.

Etter et par år flyttet de inn i sitt eget hus på Veumsbråten, et idyllisk småbruk inne i de østfoldske skoger. Der kom det etter hvert seks barn til.

– Trass i den store barneflokk, klarte vi oss bra økonomisk.

Faren hadde snekkerverksted og var en flink altmuligmann. Moren styrte hjemme med barn, hus og dyr. De dyrket egne grønnsaker og hadde hønseri med opp til 700 høner. Moren sto på torget en dag i uka. I skogen bugnet det av alle slags bær.

– Så vi klarte oss. Vi hadde sydamme som kom og sydde klær til både oss og dukkene! Det husker jeg godt, smiler hun.

Aslaug var selvstendig og praktisk anlagt. Hun var ikke redd for å prøve nye ting. Hun beskriver sin far som stillfarende, innadvent, det klok og tenksom, og tenker at hun nok ligner på han.

– Men jeg var liten og spinkel. Mor sa hun trodde ikke jeg ville bli gammel. Og her sitter jeg 90 år. Er seig, vet du, sier hun.

Moren var mer utadvent. Hun var venn med alle, gjorde ikke forskjell, var raus og romslig.

– Hun hatet sladder. Det gjør jeg også.

Min barndoms paradís

Fra hun var liten, elsket hun å rusle rundt for seg selv i de dype, svale skogene. Oppdaget fjellene med jettegryter, hyller og skar. Trakk på myrer med molter og tranebær. Løp over enger fulle av de skjønneste markblomster. Spiste urter hun visste var trygge. Plukket masse bær. Lagde sin egen lekestue av alt hun fant i naturen.

– På mine turer fant jeg en kilde, et oppkomme. Der var jeg ofte. I nærheten var det et fjell der jeg fant rester etter istida: Skjell og snilehus. Dette har jeg skrevet et dikt om i voksenalder. Det heter ” Barnet og kjelda”. Du forstår mer av meg og min barndom ved å lese det:

(---) *Barnet sprang over blømande enger kjende med heile seg at det elska alt i alle ting og tok del i fellesskapen.*

I dag søker ei aldrande kvinne igjen sine barndomsstigar — kjem til foten av fjellet, leitar etter levningar frå istida som før spring vidare over dei same engene (---)”

Dette var hennes barndoms paradís. Hun forteller at det er her hennes røtter er forankra, og grunnvollen for livet hennes ligger.

Voksenliv

– Da jeg begynte på middelskolen i Fredrikstad, var jeg nok sjenert og tilbakeholden. Men jeg følte meg ikke som noen heimfødning. Det har jeg aldri gjort, sier hun.

Hun hadde lyst til å bli sykesøster, men en onkel som var lege, frarådet dette. Han trodde ikke hun var sterk nok. I stedet prøvde hun seg i mange yrker, fra gartner til stuepike, og fartet rundt omkring i store deler av landet.

– Jeg likte å møte nye mennesker fra ulike samfunnslag. På den måten tror jeg nok jeg ble en god menneskekjenner, sier hun, men legger tankefullt til:

– Jeg har alltid følt meg som en einstoing. Det var vanskelig å finne noen som forsto mine tanker og opplevelser. Jeg kunne nok ofte bli misforstått. Av natur er jeg omhørt og sårbar. Jeg er søkende, ydmyk og stolt, sier hun.

Hun mener hun har innlevelsesevne og evne til å ”se”. Faren sa alltid: ”Den jenta ser alt”.

I alle år har jeg skrevet dikt

–Jeg begynte å skrive dikt i tenåra. I alle år har jeg skrevet dikt. Det ble en livsnødvendighet for meg. Min far skrev også, fra han har jeg nok fått den lyriske åren, sier hun.

Hun kom fra et hjem med mange bøker og en far som var veldig glad i å lese.

B: A

B: A

– Allerede som 12-åring hadde jeg lest alle bøkene til Jakob Breda Bull. Mamma synes jeg satt for mye inne og leste, men pappa forsto noe av mine tanker og opplevelser. Jeg kunne nok ofte bli misforstått. Av natur er jeg omhørt og sårbar. Jeg er søkende, ydmyk og stolt, sier hun.

– Det var for privat. De ble lagt i en koffert som var med meg hvor jeg enn dro. Uten kofferten med dikta følte jeg meg fattig.

Hun var i slutten av 30-åra da hun traff Ragnvald Berli fra Åmli. Han skrev også dikt. De giftet seg, og fikk sønnen Sigmund. Aslaug ble boende i Åmli i 33 år. Da Ragnvald døde, flyttet hun til Hånes ved Kristiansand, der hun bodde i 19 år. Før jul i fjor kom hun tilbake til Åmli, og hun bor nå i en trygdebolig.

Ragnvald var kommunekasserer og politiker, med mange kommunale tillitsverv. Aslaug holdt seg unna styre og stell i kommunen. I stedet sto hun for styre og stell på hjemmefronten. Begge ble brukt en del som opplesere på forskjellige kulturarrangementer i Åmli.

– I 1980 ga vi ut vår første diktsamling sammen. Jeg kalte min del i boka for ”Seinsommarrose”, mens Ragnvald kalte sin for ”Dikt gjennom åra”. Det var Ragnvald som ville gi ut diktsamlinga. Jeg heiv meg på, sier hun med en liten latter. Latteren sitter forresten lost hos denne dama.

– Jeg trodde ikke dikta mine var gode nok. Er det ikke det de fleste forfatterer kjemper med?

Samlingen ble godt mot-

tatt. I avisomtalen i Agderposten har Salve Haugaas skrevet: ”Aslaug Berli viser et utvilsomt talent.”

– Da fikk jeg litt mot da, vet du. Til å gi ut enda ei samling to år senere. Det var ”I spegelen” fra mi hånd, og ”Livsverde” fra Ragnvalds. Då ”Bygdetonar” med Åmli dikt ble gitt ut i 1981. var vi representert der med fire dikt hver.

– Du skriver rimfritt. Har du alltid gjort det?

– Nei, i begynnelsen ble det mye på rim, enkle og naive dikt slik jeg ser det nå. Men etter hvert skrev jeg rimfritt. Det kan komme av at jeg ble inspirert til det av forskjellige lyrikere jeg leste, sier hun.

Dikteren Hans Børli ble en stor inspirator. ”Poesi er livskraft” sa han.

B: A

– Når du skriver rimfritt kan du bevege deg på en annen måte i ordenes verden. Men rytmen er viktig å få riktig. Å skrive på denne måten er vanskelig, det tar lengre tid, det blir på en helt annen måte enn å skrive på rim. Men ikke misforstå. Mye fin poesi er på rim. Erik Bye for eksempel skriver mange fine dikt og viser på rim. Likedan har Halvor Sandsdalen og Ingeborg Kasin Sandsdalen fra Telemark betydd mye for meg. For ikke å snakke om Einar Skjæråsen, jeg satt og leste om ham for du kom, sier hun.

– Du skriver rimfritt kan du bevege deg på en annen måte i ordenes verden. Men rytmen er viktig å få riktig. Å skrive på denne måten er vanskelig, det tar lengre tid, det blir på en helt annen måte enn å skrive på rim. Men ikke misforstå. Mye fin poesi er på rim. Erik Bye for eksempel skriver mange fine dikt og viser på rim. Likedan har Halvor Sandsdalen og Ingeborg Kasin Sandsdalen fra Telemark betydd mye for meg. For ikke å snakke om Einar Skjæråsen, jeg satt og leste om ham for du kom, sier hun.

– Nei, i begynnelsen ble det mye på rim, enkle og naive dikt slik jeg ser det nå. Men etter hvert skrev jeg rimfritt. Det kan komme av at jeg ble inspirert til det av forskjellige lyrikere jeg leste, sier hun.

Dikteren Hans Børli ble en stor inspirator. ”Poesi er livskraft” sa han.

– Når du skriver rimfritt kan du bevege deg på en annen måte i ordenes verden. Men rytmen er viktig å få riktig. Å skrive på denne måten er vanskelig, det tar lengre tid, det blir på en helt annen måte enn å skrive på rim. Men ikke misforstå. Mye fin poesi er på rim. Erik Bye for eksempel skriver mange fine dikt og viser på rim. Likedan har Halvor Sandsdalen og Ingeborg Kasin Sandsdalen fra Telemark betydd mye for meg. For ikke å snakke om Einar Skjæråsen, jeg satt og leste om ham for du kom, sier hun.

– Du skriver rimfritt kan du bevege deg på en annen måte i ordenes verden. Men rytmen er viktig å få riktig. Å skrive på denne måten er vanskelig, det tar lengre tid, det blir på en helt annen måte enn å skrive på rim. Men ikke misforstå. Mye fin poesi er på rim. Erik Bye for eksempel skriver mange fine dikt og viser på rim. Likedan har Halvor Sandsdalen og Ingeborg Kasin Sandsdalen fra Telemark betydd mye for meg. For ikke å snakke om Einar Skjæråsen, jeg satt og leste om ham for du kom, sier hun.

– Nei, i begynnelsen ble det mye på rim, enkle og naive dikt slik jeg ser det nå. Men etter hvert skrev jeg rimfritt. Det kan komme av at jeg ble inspirert til det av forskjellige lyrikere jeg leste, sier hun.

Dikteren Hans Børli ble en stor inspirator. ”Poesi er livskraft” sa han.

”Diktet. Inst inne i ein musling ligg diktet og ventar på deg. (---) den utsøkte perla soluauget du ser i draumen men ikkje maktar bere fram for dei gode dagane si skuld.”

– Når du endelig føler du får det til, er det en deilig følelse.

På Berliplassen

– Det var i Åmli jeg begynte å skrive for alvor. Nå ble det også natur-

lig for meg å skrive på nynorsk. Før hadde jeg skrevet på østfold-dialekt. Jeg satt mye på Berliplassen og skrev. Det var Ragnvalds barndomshjem, mellom Øy og Felle. Denne plassen minste meg om min barndoms paradís. Der fant jeg en ro som hjalp meg når jeg skulle ”føde fram orda mine”. ”Seinsommarrose”, som også har gitt navn til ei diktsamling, ble til der. På Berliplassen hadde vi en rosebusk. En høst falt jeg for skjønnheten i ei rose som holdt lenge ut mot frost og kulde. Så ble dette diktet til:

”Ei einsleg karmosinraud seinsommarrose — så mett av sol og dogg så tung av vemod

så fyllt til botnen av livets bittersøte eliksir — ein kosteleg juvel som var god å eige halde i handa nokre stolne sekund — no bøyer ho audmjukt sitt vinraude beger let kronblada falle gjev att dråpe for dråpe av sitt nytta blod.”

– ”Hare-møte i september” oppsto på en spesiell måte. Jeg var ute i skogen på Berli en fin høstdag. Jeg er spesielt glad i høsten. Den er som en høytid. Bladene faller så andektig til jorden. Men den dagen ute i høstskogen møtte jeg plutselig en hare. Den stoppet opp og glodde på meg. Vi fikk en slags kontakt:

(---) *”Den gråsprengde haren som brått kjem byksande ut frå skogssnarenyfiken, blankøygd, nærgående augneblinken då vi såg inn i kvarandres sanseverd trudde oss to-eine i romet. (---)*

Møte med naturen

– Dette ”harediktet” betyr noe spesielt for meg. Det var på en måte en oversanselig opplevelse å møte denne haren. Jeg har hatt flere slike naturopplevelser som har gjort meg ydmyk og gjort at jeg føler meg ett med skaperverket, sier hun.

Det minner om et vers i ”Barnet og kjelda”:

”Barnet sprang over blømande enger i og kjende med heile seg / at det elska alt i alle ting / og tok del i fellesskapen”

Det går som en rød tråd gjennom dikta hennes; at vi er en del av universet og at det er en guddom bak.

– Det er viktig for meg å si at vi må lytte, være åpne for det som er rundt oss for ikke å miste noe vesentlig i livet.

Hun skriver også om det lille. – Der har du et dikt som jeg er glad i: ”Dei små tinga”. Særlig denne strofa her:

”Det er dei små våre tinga som lyfter oss over kvardagen og gjev meinig til liiva våre.”

– Du skriver også mye om blomster: Snøkløkke, Balderbrå, Seinsommarrose?

– Jeg har alltid vært glad i blomster. De ville blomstene står nok mitt hjerte nærmest. Men jeg vil noe mer enn bare å beskrive blomstene. Det er mye symbolikk i dikta mine. Har du oppdaget det? De ulike blomstene har også sitt eget symbolspråk. Ville blomster for eksempel, uttrykker livskraft, spontanitet, vilskap og ekthet. Dette og mye mer om blomstenes symbolspråk har jeg lest om i ei bok som heter ”Regnbuetreet” av Benedicte Thiis. Slike ting liker jeg å lese om og gjøre bruk av i dikta mine.

– Du sa en gang at du hadde et

hjerne for de svake og forsvarsløse; for de som blir oversett?

– Vi må bry oss mer om hverandre. Stoffmisbrukere for eksempel, må forstås, ikke fordømmes. Jeg har flere dikt om dette: ”Tapa-ren – eller”, ” Ei bøn om samhold” og ”Augneblinken”. Diktet ”Så lett” handler om hvor lett det er å knuse en møll, men i siste verset skjønner vi at det egentlig handler om noe annet: ”Så lett det er / å knuse den veike / i handa si”.

Andre interesser

– Jeg forstår at du har andre sterke interesser også. Som naturmedisin og alternativ behandling av sykdommer. Hva betyr det for deg?

Ja, jeg har vært en del syk og fått mye hjelp av dette. Jeg kan si det så sterkt at jeg hadde ikke sittet her uten den hjelpen jeg har fått på det området.

Hun viser meg flere bunkre kort med hennes sirlige håndskrift på.

– På disse skriver jeg ned ting jeg leser som jeg synes er viktig.

Aslaug er opptatt av astrologi. Hun leser horoskopet sitt hver uke.

– Når skal dette intervjuet publiseres? Den 19.? 19 er et bra tall. Da skal nok dette gå bra. Håper horoskopet sier det samme.

Om glede

– Hva gjør deg glad?

Det skal lite til for å gjøre meg glad: At dikta blir godt mottatt. Å lese ei god bok. Sang og musikk. Jeg blir glad av å synge. Har alltid sunget mye. Gikk ofte og sang for meg selv ute og inne. Særlig er jeg glad i svenske slagere, og ellers viser av alle slag, forteller hun. Dermed setter hun i å synge ei tysk vise med mange vers, uten problemer med å huske teksten.

– Jeg blir glad av å møte positive mennesker. Glad for å kunne spise meg mett, legger hun til.

– Helt til slutt. Nå er du tilbake i Åmli etter 20 år. Hvordan er det? Og hvordan likte du deg i Åmli da du bodde her?

– Det er fint å bo her. Det er en grei leilighet, og jeg får god pleie, men det er ikke greit å bli gammel og dårlig til bens. Jeg savner å ikke komme ut i naturen. I Åmli har jeg alltid likt meg godt. Her er mange hyggelige mennesker og flott natur.

– Du har mange dikt liggende som ikke er kommet på trykk. Kunne det være en tanke å få laga ei ny diktsamling?

– Jeg har mange dikt som ikke er ferdige også. Men helsa bestemmer hva som skal skje. Det hadde jo vært glidit om det ble en samling til, sier hun.

Jeg takker for samtalen og tenker i det jeg går: Hun har rett. Dikta hennes forteller hvem hun er.

”Om reisa vert kort eller lang — våre årer finn att si opphavelge kjelde — barnet spring oss til møtes og jorda femner oss til sist som ei kjærleg mor.”